

Dit profiel dient gelezen, geïnterpreteerd en gebruikt te worden in combinatie met de 'Leeswijzer profielen Natura 2000 versie 2026', waarin de noodzakelijke uitleg van de verschillende paragrafen vermeld is.

A190 Reuzenster (*Hydroprogne caspia*)

A. Algemeen

1. Kenschets

1.1 Beschrijving

De reuzenster is de grootste sternensoort van Nederland (lengte 48-55 cm). De vogels hebben een zwarte kop en opvallend grote rode snavel met zwarte punt. In winterkleed steken enkele opvallende witte veren uit de zwarte pet. Hij heeft een witte borst, grijze vleugels en aan de onderkant van de vleugels een zwarte vleugelpunt. In Nederland komt de reuzenster voor als doortrekker die zich met name in de nazomer verzamelt op slaapplekken langs grote zoete wateren. Vogels die ons land aandoen zijn afkomstig van de broedpopulatie rondom het noordelijk deel van de Oostzee. Ze overwinteren in het Middellandse zeegebied (Spanje en Portugal) maar vooral in tropisch Afrika waaronder het stroomgebied van de Niger (Baltische flyway-populatie).

Bron: Saxifraga – Bart Vastenhouw

1.2 Relatief belang binnen Europa

De Baltische flyway-populatie wordt geschat op 5.100-6.100 vogels, waarvan in Nederland 3% verbleef tijdens de trektijd in de periode 2015/16-2020/21.

1.3 Aandeel van populatie in Vogelrichtlijngebieden

Het gemiddeld seizoensmaximum van de reuzenster betrof 140 vogels in de periode 2015/16-2020/21, waarvan zich ca. 76% binnen Vogelrichtlijngebieden met een instandhoudingsdoel voor de soort bevond. Zie paragraaf 4 voor meer informatie over het huidige voorkomen. Zie [de soortpagina op natura2000.nl](https://soortpagina.op.natura2000.nl) voor een overzicht van de gebieden met een instandhoudingsdoel voor de soort.

B. Bescherming

2. Status

Reuzenstern *Hydroprogne caspia* (A190). Genoemd in bijlage I van de Vogelrichtlijn (sinds 1985). Voor Vogelrichtlijngebieden in Nederland relevant als niet-broedvogel.

3. Ecologie

3.1 Algemene beschrijving leefgebied

De reuzenstern verblijft buiten de broedtijd vooral op grote zoetwatermeren in open landschappen met droge of droogvallende platen en stranden. De soort mijdt echter geen zoute wateren. De gemeenschappelijke rust-/slaapplaatsen bestaan meestal uit onbegroeide zandplaten met een dun laagje water. Overdag verspreiden de vogels zich om in de wijde omgeving te foerageren.

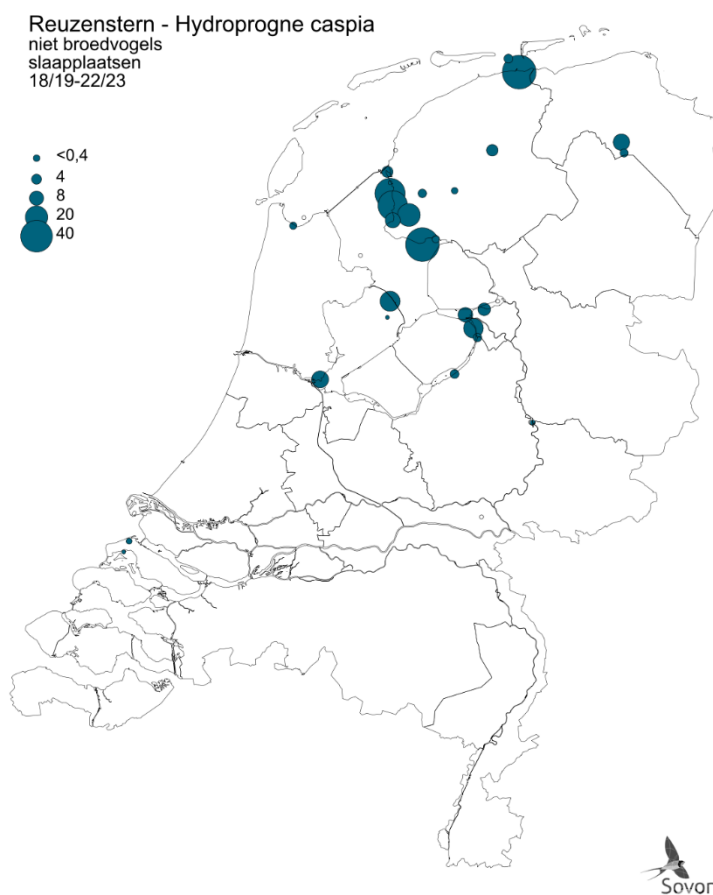
3.2 Voedsel

De reuzenstern is een viseter. Favoriete prooien zijn vermoedelijk blankvoorn, baars en spiering van 10-25 cm lengte. Prooien worden met een stootduik bemachtigd.

C. Voorkomen, Staat van Instandhouding, drukfactoren en maatregelen

4. Huidig voorkomen

De Nederlandse doortrekpopulatie van de reuzenstern omvatte maximaal 130-160 vogels in de periode 2015/16-2020/21. In Nederland trekken reuzensternen door afkomstig uit het Oostzeegebied. De doortrek in het voorjaar betreft lage aantallen die vooral tussen half april en half mei passeren. Verreweg de meeste reuzensternen worden gezien in de nazomer, van begin augustus tot half september. Dan is een jaarlijks sterk wisselend aantal exemplaren aanwezig op gemeenschappelijke slaappleatsen. Hoewel de Friese IJsselmeerkust nog steeds de grootste aantallen herbergt, zijn er andere belangrijke slaappleatsen ontstaan bij Paessens (Fr) op het wad (voorheen slapend bij Achter de Zwart in het Lauwersmeergebied), de IJsseldelta (recentelijk mogelijk weer afnemend; van Rijn & van Eerden 2021), Trintelzand (Markermeer), bij IJdoorn (NH) en recentelijk het Zuidlaardermeergebied (Sovon 2024). De veranderingen in bezetting van de pleisterplaatsen zijn zowel gedurende het seizoen als tussen jaren groot, onder andere onder invloed van wisselingen in waterstanden maar ook landschappelijke veranderingen. Voor meer verspreidingsinformatie wordt verwezen naar de [soortpagina van Sovon](#).

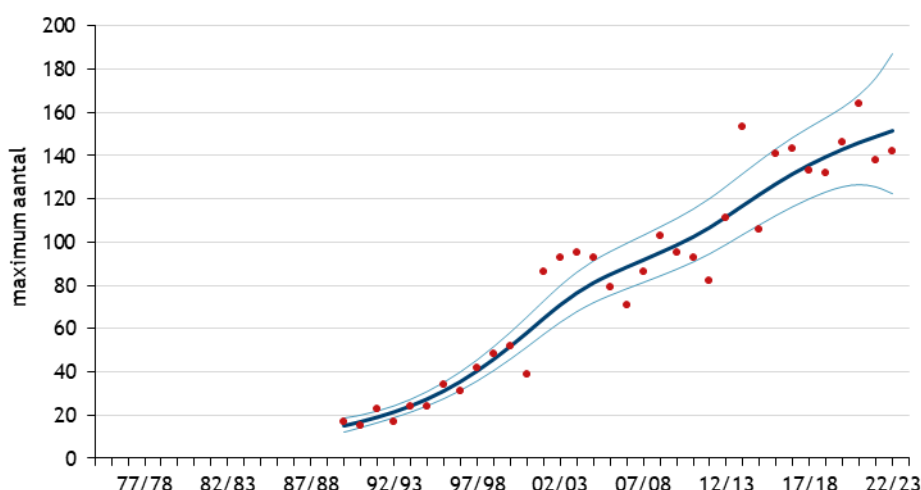
Verspreiding van de reuzenstern als niet-broedvogel in de periode 2016/17 – 2020/21. Deze kaart is gebaseerd op het Meetnet Slaappleatsen. Weergegeven is het gemiddelde seizoensmaximum per slaappleats per 5 x 5 km atlasblok. Alleen getelde slaappleatsen zijn weergegeven (geen landelijke dekking). Omdat reuzensternen op rustige, lastig bereikbare plaatsen pleisteren is het mogelijk dat niet alle slaappleatsen van de soort al zijn ontdekt en dus geteld worden.

5. Beoordeling landelijke Staat van Instandhouding

5.1 Trends en ontwikkelingen

De landelijke trend van de reuzenstern als niet-broedvogel laat op de lange termijn (1989/90-2022/23) een sterke toename zien, op de korte termijn (2011/12-2022/23) een matige toename.

In de eerste helft van de 20^e eeuw was de reuzenstern een zeldzaamheid in Nederland. Pas in de jaren zeventig lijkt er voor het eerst sprake te zijn van een jaarlijks bezette slaapplaats op de Steile Bank langs de Friese IJsselmeerkust (Haitjema 1982). Sindsdien is de soort sterk in aantal toegenomen in lijn met de toename van de broedpopulatie rondom de Baltische Zee (Wetlands International 2021) en zijn er steeds meer slaapplaatsen jaarlijks bezet. Voor meer trendinformatie wordt verwezen naar de [soortpagina van Sovon](#).

De aantalsontwikkeling van de reuzenstern als niet-broedvogel. Voor elk seizoen is het maximum aantal vogels (rode punten), de trendlijn (donkergekleurde lijn) en de standaardfout (lichtgekleurde lijnen) weergegeven. Seizoenen lopen van juli tot en met juni. Deze gegevens zijn afkomstig van het Meetnet Slaapplaatsen.

5.2 Beoordelingsaspecten Staat van Instandhouding 2022¹

i. Verspreidingsgebied: gunstig

Het verspreidingsgebied van de reuzenstern is sinds 1973-1977 toegenomen, waardoor die aspect als 'gunstig' is beoordeeld.

ii. Populatie: gunstig

De populatieomvang is op de lange termijn (1989/90-2019/20) sterk toegenomen en bevond zich in de periode 2014/15-2019/20 ruim boven een gunstig niveau voor de populatie.

iii. Leefgebied: gunstig

Het leefgebied is in staat om een populatie op een gunstig niveau in stand te houden en er zijn geen indicaties dat de kwaliteit onder druk staat.

iv. Toekomstperspectief: gunstig

De matig toenemende trend op de korte termijn (2008/09-2019/20) in combinatie met de afwezigheid van belangrijke knelpunten leiden ertoe dat het toekomstperspectief als 'gunstig' is beoordeeld.

¹ Voor een uitgebreide toelichting van de beoordeling van de Staat van Instandhouding in 2022 wordt verwezen naar de bouwsteen (Sovon 2024) en Vogel *et al.* (2021).

5.3 Landelijke Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding (SvI) van de reuzenstern als niet-broedvogel is in 2022 als gunstig beoordeeld (Sovon 2024). De eerdere SvI beoordelingen zijn in dit document opgenomen zodat zichtbaar is hoe deze over de jaren heen veranderd is².

Aspect	1981	2004	2015	2022
Verspreidingsgebied	gunstig	gunstig	gunstig	gunstig
Populatie	matig ongunstig	gunstig	gunstig	gunstig
Leefgebied	gunstig	gunstig	gunstig	gunstig
Toekomstperspectief	onbekend	gunstig	gunstig	gunstig
Beoordeling SvI	matig ongunstig	gunstig	gunstig	gunstig

5.4 Landelijke instandhoudingsdoelstelling

Behoud van de omvang en van de kwaliteit van het leefgebied met een draagkracht voor het behoud van een populatie van ten minste 55 vogels (seizoensmaximum) (ministerie van LVVN 2026).

6. Drukfactoren

- *Ziekten*: de reuzenstern is beoordeeld als zeer kwetsbaar voor sterfte door hoogpathogene aviaire influenza (HPAI) (Slaterus *et al.* 2022, 2024).
- *Verstoring door aanwezigheid*: rustende individuen in open landschap zijn gevoelig voor verstoring door recreatie. Met name waterrecreatie kan een rol spelen in gebieden waar de soort pleistert. Foeragerende reuzensternen zijn minder snel verstoord. Reuzensternen accepteren lokaal recreatie op vaste plekken en zijn ogenschijnlijk onverstoord als recreanten op vaste afstand blijven (Krijgsveld *et al.* 2022).
- *Sterfte door infrastructuur*: reuzensternen zijn potentieel gevoelig voor aanvaringen met hoogspanningslijnen en windturbines (Buij *et al.* 2020).

Invloeden van buiten Nederland

De toename van de in Nederland doortrekkende vogels loopt min of meer parallel aan de toename van de broedpopulatie in het Oostzeegebied. De relevante flyway-populatie voor de reuzenstern in Nederland is de populatie die zich beweegt tussen de broedgebieden rondom de Oostzee en de overwinteringsgebieden in tropisch Afrika, vooral in het stroomgebied van de Niger (Bairlein *et al.* 2014). Na een dip van deze populatie in de laatste decennia van de vorige eeuw (Keller *et al.* 2020) nemen de aantallen momenteel weer toe.

²Nieuwere beoordelingen van de Staat van Instandhouding zijn niet altijd één op één te vergelijken met eerdere beoordelingen door verschillen in de systematiek (ministerie van LNV 2006, Foppen *et al.* 2016, Vogel *et al.* 2021).

7. Maatregelen voor beheer, herstel en uitbreiding

Hieronder worden aanbevolen maatregelen genoemd ten behoeve van de soort.

- Reuzensternen rusten op onbegroeide eilanden in grote wateren, het liefst met de poten in het water. Het aanleggen van deze eilanden en het geschikt houden van bestaande eilanden, o.a. door middel van het verwijderen van begroeiing en het waarborgen van een geschikte waterstand, resulteert in geschikte pleisterplaatsen voor de reuzenstern (Rijkswaterstaat 2017). Het lokaal verschijnen of verdwijnen van slaapplekken is vaak afhankelijk van de aanwezigheid van kale eilanden. Zo is de slaapplek op de Ketelmeereilanden waarschijnlijk verdwenen, omdat de voorheen gebruikte eilanden begroeid zijn geraakt (Klaassen 2012, van Rijn & van Eerden 2021).
- Het inperken van recreatie rondom slaapplekken van reuzensternen kan helpen om een gunstige staat te behouden (Rijkswaterstaat 2017). De soort heeft verstoringvrije rustlocaties nodig op meer dan 200-300 meter van paden en vaarroutes (Krijgsveld *et al.* 2022).
- Inzet op een betere waterkwaliteit en daarmee hoger visbestand in grote wateren resulteert in verbeterde foerageermogelijkheden voor doortrekkende reuzensternen (Rijkswaterstaat 2017). Tegelijkertijd kan een verbeterde waterkwaliteit ook soms leiden tot een afname van vis. Er zijn dus meer randvoorwaarden om de voedselbeschikbaarheid voor visetende watervogels te bevorderen. De algemene gedachte is dat een grotere habitatdiversiteit en meer hydro-biochemische interacties tussen de watersystemen en natuurlijker oevers hieraan bij kunnen dragen. In hoeverre deze redeneerlijn correct is en hoe tegemoet kan worden gekomen aan deze randvoorwaarden is te beschouwen als een kennisleemte.

Onderscheid in maatregelen gericht op regulier beheer (instandhouding), preventie of herstel (aanvullende maatregelen om verslechtering te voorkomen of terug te draaien) en/of uitbreiding van leefgebied. Zie de tekst hierboven voor de volledige beschrijving van de maatregelen.

Maatregel	Regulier beheer	Preventie of herstel	Uitbreiding
Aanleg en behoud onbegroeide eilanden in grote wateren	x		x
Waarborgen rust rondom slaapplekken		x	
Meer inzicht in randvoorwaarden voedselbeschikbaarheid viseters	x		

8. Bronnen

- Bairlein F., Dierschke J., Dierschke V., Salewski V., Geiter O., Hüppop K., Köppen U. & Fiedsler W. 2014. Atlas des Vogelzugs: Ringfunde deutscher Brut- und Gastvögel. Aulag-verlag, Wiebelsheim.
- Bijlsma R.G., Hustings F. & Camphuysen C.J. 2001. Algemene en schaarse vogels van Nederland (Avifauna van Nederland 2). GMB Uitgeverij/KNNV Uitgeverij, Haarlem/Utrecht.
- Buij R., Jongbloed S., van der Jeugd H., Klop E., Lagerveld S., Limpens H., Meeuwssen H., Ottburg F., Schippers P., Tamis J., Verboom J., van der Wal T., Wegman R., Winter E. & Schotman A. 2018. Kwetsbare soorten voor energie-infrastructuur in Nederland; Overzicht van effecten van hernieuwbare energie-infrastructuur en hoogspanningsleidingen op de kwetsbaarste soorten vogels, vleermuizen, zeezoogdieren en vissen, en oplossingsrichtingen voor een natuurinclusieve energietransitie. Wageningen Environmental Research Rapport 2883.
- Foppen R., van Roomen M., van den Bremer L. & Noordhuis R. 2016. De ecologische haalbaarheid van de Natura 2000 instandhoudingsdoelen voor vogels. Sovon-rapport 2016/51. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Haitjema T. 1982. Voorkomen van de Reuzenstern *Sterna caspia* op de Steile Bank tijdens de herfsttrek. Limosa 55: 37-42.
- Keller V., Herrando S., Voříšek P., Franch M., Kipson M., Milanese P., Martí D., Anton M., Klvaňová A., Kalyakin M. V., Bauer H.-G. & Foppen R. P. B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. European Bird Census Council & Lynx Edicions, Barcelona.
- Klaassen O. 2012. Reuzensternen op slaappleatsen: het liefst tot de knietjes in het water. Sovon-Nieuws 25: 11-12.
- van Kleunen A., van Roomen M., Janssen J.A.M., Kuiters A.T., van Winden E., Boele A., Schmidt A.M. & van Vreeswijk T. 2017. Advies over correcties en bijstellingen van Natura 2000-doelen; Achtergronddocument bij het rapport Advies over de Natura 2000 doelensystematiek en Natura 2000-doelen. Rapport 2779C. Sovon-rapport 2016/27. Wageningen Environmental Research, Wageningen.
- Krijgsveld K.L., Klaassen B. & van der Winden J. 2022. Verstoring van vogels door recreatie. Literatuurstudie van verstoringsgevoeligheid en overzicht van maatregelen. Deel 1 hoofdrapport & deel 2 soortbesprekingen. Uitgave Vogelbescherming Nederland, Zeist.
- Ministerie van LNV. 2006. Natura 2000 doelendocument. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.
- Ministerie van LNVN. 2026. Natura 2000 Doelendocument 2026; vernieuwde landelijke doelen voor Natura 2000-habitattypen en -soorten. Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur. Den Haag.
- Noordhuis R. 2010. Ecosysteem IJsselmeergebied: nog altijd in ontwikkeling. Trends en ontwikkelingen in water en natuur van het Natte Hart van Nederland. Rijkswaterstaat Waterdienst Lelystad.
- Rijkswaterstaat. 2017. Natura 2000 Beheerplan IJsselmeergebied 2017-2023.
- Van Rijn S.H.M. & van Eerden M.R. 2021. Actualisatie Doeluitwerking Vogelrichtlijnsoorten IJsselmeergebied 2020. Deltamilieu Projecten Rapportnr. 2021-08.
- Slaterus R., Schekkerman H., Kleyheeg E., Sierdsema H. & Foppen R. 2022. Impact van hoogpathogene aviaire influenza op vogelpopulaties in Nederland. Sovon-rapport 2022/90. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Slaterus R., Bresser S. & Brinkman C. 2024. Hoogpathogene aviaire influenza als bedreiging voor vogelpopulaties in Nederland. Sovon-rapport 2024/19. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Vogel R., Foppen R., van den Bremer L., van Turnhout C.A.M. & van Roomen M. 2021. Methodiek voor de bepaling van de staat van instandhouding van vogels. Sovon-rapport 2021/26. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Vogel R., Zoetebier D., van Winden E., Sierdsema H., Foppen R. & van den Bremer L. 2024. Geactualiseerd landelijk overzicht van vogelsoorten met concentraties van (inter)nationaal belang. Sovon-rapport 2024/13. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Geraadpleegde websites

- Sovon Vogelonderzoek Nederland. 2024. Bouwsteen Reuzenstern niet-broedvogel. <https://stats.sovon.nl/pub/publicatie/22028>. Geraadpleegd op 12/02/2025.
- Wetlands International. 2021. Waterbird Population Estimates. <http://wpe.wetlands.org/>. Geraadpleegd op 23/11/2021.